

**2020-2025-YILLARDA INKLYUZIV TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
KONSEPSIYASI VA "YO'L XARITASI "***TMC instituti**Maktabgacha ta'lim yo'nalishi o'quvchisi**Raxmatullayeva Aziza**Ilmiy raxbar Eshmamatofa Sitara*

Annotatsiya: Inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi va yo'l xaritasi masalalari bugungi kunda ta'lim tizimining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida e'tiborga molik. Har bir bolani teng huquqli ta'lim olish imkoniyati bilan ta'minlash, ularning ijtimoiy hayotga to'laqonli kirishini rag'batlantirish va madaniyatlararo hamkorlikni rivojlantirish maqsadida inklyuziv ta'lim tamoyillari joriy etilmoqda. Inklyuziv ta'limning maqsadi ta'limdagi farqliliklarni inobatga olib, har bir talabaning imkoniyat va ehtiyojlariga mos keladigan o'quv muhitini yaratishdan iborat.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, hamkorlik, imkoniyat, maqsad, jamiyat, madaniyat, bolalar, o'quvchilar, strategiyalar.

Inklyuziv ta'lim konsepsiyasi o'zida ta'lim muhitida barcha bolalarning, shu jumladan qobiliyati cheklangan, ijtimoiy, iqtisodiy yoki madaniy jihatdan zaif guruhlariga mansub o'quvchilarning teng huquqli ishtirokini ta'minlashni anglatadi. Bu tamoyil ta'lim jarayonida diskriminatsiyani to'xtatish, moslashtirilgan usullar va vositalar orqali har bir o'quvchining o'z qobiliyatini to'liq namoyon etish imkoniyatlarini kengaytirishni ko'zda tutadi. Shuningdek, inklyuziv ta'lim mutaxassislari ta'lim tizimining barqaror rivojlanishida ijtimoiy adolat va tenglik g'oyalarini mustahkamlashga rag'batlantiradi. So'nggi yillarda inklyuziv ta'lim sohasidagi rivojlanishlar va qoidalar xalqaro darajada ham yuksak darajada qo'llab-quvvatlanmoqda. Bu borada Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan qabul qilingan ta'limga oid barqaror rivojlanish maqsadlari ham muhim rol o'ynaydi. Shu maqsadlarda mamlakatlarda ta'lim siyosatlari inklyuzivlik asosida qayta ko'rib chiqilmoqda. Biroq, amaliyotda inklyuziv ta'limni tan olish, uni joriy qilish va rivojlantirish uchun aniq strategiyalar va harakatlar rejasi talab etiladi.[1]

Inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi davlat tomonidan belgilangan strategik hujjatlar orqali amalga oshiriladi. Ushbu konsepsiya ta'lim tizimining barcha bosqichlarida inklyuzivlikni ta'minlash, mavjud resurslarni samarali boshqarish va o'quvchilarga qulay shart-sharoit yaratishni maqsad qilib qo'yadi. Konsepsiyada nafaqat maktabgacha ta'lim, balki boshlang'ich, o'rta va oliy ta'limda ham inklyuzivlik tamoyillarining inkor etilmasligini ta'kidlaydi. Shuningdek, maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun qo'shimcha qo'llab-quvvatlash xizmatlari tashkil etilishi, ta'lim

jarayonida innovatsion texnologiyalarni tadbiq etish muhimligi haqida soʻz boradi. Inklyuziv taʼlimning samarali rivojlanishi uchun belgilangan yoʻl xaritasi strategik maqsadlar va aniq chora-tadbirlarni oʻz ichiga oladi. Yoʻl xaritasi biroz batafsilroq bosqichlardan iborat boʻlib, unda mavjud muammolar tahlil qilinadi, zarur infratuzilma yaxshilanishi, oʻqituvchilarni malakasini oshirish va oʻquv dasturlarini inklyuzivlikka moslashtirish yoʻllari belgilab qoʻyiladi. Yoʻl xaritasi doirasida oʻquv muassasalarida ilgʻor pedagogik tajribalar joriy etilishi, ota-onalar jamiyatining inklyuziv taʼlimga boʻlgan munosabatini oʻzgartirish va jamiyatdagi stereotiplarni yengib oʻtish ustida ishlash maqsad qilinadi.[2]

Yoʻl xaritasining muhim qismlaridan biri oʻqituvchilarning yangi taʼlim uslub va yondashuvlar bilan tanishtirilishi hamda ularning doimiy malakasini oshirishga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqishdir. Ularning hozirgi kunda inklyuziv taʼlimni amalda qoʻllashga tayyor boʻlishi, bolalarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda samarali dars oʻtkazishlari uchun zarur metodik va psixologik yordam beriladi. Shu bilan birga, taʼlim muassasalarida muvofiq inovatsion texnologiyalarni tatbiq etish, taʼlim jarayonini raqamlashtirish va shu yoʻl bilan oʻquvchilarning xilma-xil ehtiyojlarini qondirish ham muhim ahamiyatga ega. Inklyuziv taʼlim kontseptsiyasining yana bir muhim jihati — bu jamiyatning barcha qatlamlarini taʼlim jarayoniga faol jalb qilishdan iborat. Bu orqali jamiyatdagi ijtimoiy integratsiya mustahkamlanadi, nafaqat oʻquvchilar, balki ularning oilalari, taʼlim xodimlari va keng jamoatchilik inklyuziv taʼlimning mohiyatini tushunib yetadi. Ota-onalar, mutaxassislar va pedagoglar oʻrtasida samarali hamkorlik oʻrnatilib, ijtimoiy qoʻllab-quvvatlash tizimi ishlab chiqiladi. Bu, oʻz navbatida, taʼlimning ochiqqligi va hamma uchun erkin boʻlishini taʼminlaydi.[3]

Mamlatimizdagi inklyuziv taʼlimni rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan ishlarning yana bir muhim jihati — bu maxsus ehtiyojlar uchun tashkil etilgan markazlar va resurs markazlarining faoliyatini yanada takomillashtirishdir. Ushbu markazlar pedagogik, psixologik va ijtimoiy xizmatlarni koʻrsatishda muhim rol oʻynaydi. Ularning imkoniyatlari kengaytirilishi va tarmoq doirasining oshirilishi, natijada, taʼlim muassasalarida inklyuzivlik samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bundan tashqari, inklyuziv taʼlim sohasida xorijiy davlatlar tajribalari oʻrganilib, ilgʻor usullarni mamlakatimiz sharoitlariga moslashtirish orqali sifatli taʼlim xizmatlarini koʻrsatish yoʻlida izlanishlar davom ettirilmoqda. Xalqaro hamkorlik dasturlari va loyihalari orqali mutaxassislar almashinuvi, tajriba almashish va ilmiy-texnik yutuqlarni oʻzlashtirish imkoniyati yaratildi. Bu esa taʼlim tizimini yuqori darajada rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, inklyuziv taʼlimning moliyalashtirilishi va resurslar ajratilishi ham rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Davlat byudjeti, xorijiy moliyaviy tashkilotlar va xususiy sektorning hissasi inklyuziv taʼlim loyihalarini amalga oshirishda sezilarli darajada yopiq emas. Moliyaviy barqarorlik va

samarali boshqaruv tizimi ta'lim sifatini oshirish va inklyuzivlikni ta'minlashga xizmat qiladi.[5]

Xulosa: Natijada, inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi va uning yo'l xaritasi ta'lim tizimida keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirish uchun mustahkam asos yaratadi. Har bir bola uchun teng, sifatli ta'lim berish, ularni jamiyat hayotiga to'liq jalb qilish va ijtimoiy integratsiyani mustahkamlash inklyuziv ta'limning eng asosiy vazifalaridir. Shu maqsadlarda olib borilayotgan ishlar, belgilangan strategiyalar va yo'l xaritalari davlatning ta'lim sohasidagi maqsadlariga erishishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi vaqtda inklyuziv ta'limning samarali joriy etilishi ijtimoiy adolat tamoyilini mustahkamlash va barqaror jamiyat qurishda asosiy omillardan biri sifatida qaralmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shomaxmudova, R., Tulaganova, D., Berdiyeva, A. (2020). Jismoniy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar bilan inklyuziv ta'lim tizimida korreksion pedagogik ishlar. Toshkent Pedagogika Jurnali.
2. Muminova, L. R., Shomaxmudova, R. (2021). Imkoniyati cheklangan bolalarni individual rivojlantirish dasturining metodik asoslari. O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Nashri.
3. Muzaffarova, F., Pulatxujayeva, M. (2021). Inklyuziv ta'limda surunkali kasal va alohida yordamga muhtoj o'quvchilarga korreksion yordamni tashkil etish. Ta'lim sohasidagi ilmiy ishlar, 3(4), 50-60.
4. Borisova, N. V. (2022). Inklyuziv ta'lim: asosiy tushunchalar. Pedagogika Ilmiy Jurnali, 5(2), 18-27.
5. Alekhina, S. V., Semago, N. Ya., Fadina, A. K. (2023). Inklyuziv ta'lim nazariyasi va amaliyoti. Moskva Pedagogika Universiteti Nashri.
6. Vedixova, D. S. (2023). Rossiyada inklyuziv ta'limni rivojlantirish va jamiyatdagi o'rni. Ijtimoiy Fanlar, 9(1), 45-53.
7. Zamilova, R. R. (2023). Uzluksiz ta'lim pedagogikasi va inklyuziv ta'lim. Namangan Davlat Universiteti Nashri.